

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ І БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

О.М. Шеремета

Львівський університет бізнесу та права

У статті окреслюються основні аспекти, котрі формують поняття національної ідеї і є її основними складовими. Одним із аспектів становлення та ефективного розвитку державотворчого процесу незалежної України автор вбачає національну ідею, помножену на національну самосвідомість, все це буде сприяти безпеці країни. Найважливішим із пріоритетних інтересів України, від усвідомлення, трактування та вирішення яких залежить безпека країни є: формування національної самосвідомості, на всіх рівнях; проблема єдності народу; проблема наявності та ефективного функціонування національної еліти; побудова соборної і державної України, а також становлення національного мовно-культурного середовища.

Ключові слова: національна ідея, безпека країни, незалежна Україна, єдність народу.

В статье представлены основные аспекты, формирующие понятие национальной идеи и являющиеся ее основными составляющими. Как один из аспектов становления и эффективного развития процесса построения независимого Украинского государства автор рассматривает формирование национальной идеи, умноженной на национальное самосознание, что будет содействовать безопасности страны. Наиболее важным из приоритетных интересов Украины от сознания, трактовки и решения которых зависит безопасность страны являются: формирование национального самосознания на всех уровнях; проблема единства народа; проблема наличия и эффективного функционирования национально сознательной национальной элиты, построение соборной и государственной Украины, а также культурно-языковая проблема.

Ключевые слова: национальная идея, безопасность страны, независимая Украина, единство страны.

In article an author outlines basic aspects, which form notion of national idea and are its basic constituents. One of aspects of becoming and effective development of state-creative process of independent Ukraine an author sees a national idea, increased on the national consciousness all this will assist to safety of country. More important only from the priority interests of Ukraine, from the awareness, the interpretation and decision of which depends safety of country is: forming of national consciousness, at all levels; problem of unity of peoples; problem of presence and effective functioning of national elite; construction of cathedral and state Ukraine, and also cultural-linguistic problem.

Key words: national idea, safety of country, independent Ukraine, unity of peoples.

Постановка проблеми. Проблематика статті полягає в тому, що в умовах пост-комуністичної трансформації суспільства, формування національної ідеї є важливою складовою побудови Української соборної держави. Хоча від дня проголошення незалежності цей процес в Україні пройшов низку важливих етапів, національна ідея на жаль не виробила ідеології, яка б враховувала всі реалії сучасного життя, не дала відчуття духовного піднесення народу.

Аналіз досліджень і публікацій. В Україні до сьогоднішнього дня немає загально-прийнятої методологічної моделі, яка б слугувала засобом для інтеграції різноманітних теоретичних напрацювань українських вчених, прогресивної громадськості щодо національної ідеї. Хоча дослідження цієї проблеми бере початок ще в літописах Київської Русі, полемічній літературі XVI–XVII ст., політико-правових документах Гетьманщини. Під час

національно-культурного відродження українського народу XIX – поч. XX ст. виходять праці, в яких обґрунтовується формування української національної ідентичності на народній основі. Це передусім роботи Шевченка Т., Драгоманова М., Франка І., Грушевського М., Костомарова М. та ін. У XX ст. українська політична думка набуває державницького характеру. Виходять праці, що обґрунтовують відокремлення України від Росії та виникнення незалежної Української держави. Це праці Міхновського М., Липинського В., Донцова Д., Хвильового М., Липинського В., Винниченка В., Бандери С. Переважна кількість сучасних українських дослідників Кісь Р., Пасічник В., Павлюк С., Нельма О. мають серйозні наробики у цьому плані, однак і досі у вітчизняній науці національна ідея не набула чіткої форми як певна теоретико-методологічна система.

Постановка завдання. У статті поставлено завдання окреслити основні аспекти, які формують поняття національної ідеї і є її основними складовими та дослідити їх вплив на безпеку країни.

Виклад основного матеріалу. Національна ідея є концентрованим виразом суспільної програми і визначається як стратегічним плануванням на перспективу, так і конкретними одномоментними історичними завданнями. Починається вона від рівня суспільної культури етнічного утворення. І якою буде ця культура такою буде національна ідея: прогресивна чи регресивна, відмираюча [4, с. 378.].

Українська національна ідея повинна консолідувати українську етнічну націю. Якщо не вдасться консолідувати українського народу, то неукраїнцям України немає сенсу будувати “український соціум” і українську державу. Наявність національної ідеї, рівень її усвідомлення народом, енергія, з якою він її здійснює, – якраз і визначають організовуючу силу етносу, стадію його оформлення в націю [3, с. 147]. Тому для нації потрібна національна ідея, без якої нація не витвориться, не зможе самоорганізуватися у монолітну державу.

Одним із аспектів становлення та ефективного розвитку державотворчого процесу незалежної України повинна виступати національна ідея, помножена на національну самосвідомість, і законодавчо затверджена на державному рівні. Вона має стати зрозумілою кожному українцю, кожному громадянину Української держави, адже саме національна ідея покликана осмислити місце, призначення і перспективу українського народу на рубежі тисячоліть у контексті власного досвіду, світової історії та сучасних загально-цивілізаційних процесів і на цій основі об’єднати та консолідувати населення України.

Найважливішими з пріоритетних інтересів України, від усвідомлення, трактування та вирішення яких залежить стан та успіх сучасного державотворення, є: формування національної самосвідомості на всіх рівнях з мовною проблемою насамперед; проблема єдності народу; проблема формування та ефективного функціонування національної еліти. Формування національної самосвідомості є досить важливим політичним аспектом. “Трагізм нашого посткомуністичного буття полягає в тому, що до цього часу існують певні стереотипи, що склалися на ґрунті неприйнятності однієї частини українців іншою, і до сьогодні зберігається тенденція пересварити українців на всіх рівнях: етнічному, мовному, соціальному, побутовому, релігійному” [7, с. 78]. Насьогодні вже настав той час, коли українці повинні усвідомити себе не натовпом, який змушений жити на певній географічній території, а народом, спільнотою громадян.

Мрія кожного народу – жити достойно і самостійно, безперешкодно розбудовувати свою духовну і матеріальну культуру, мати певну вагу у світовій спільноті, тобто бути господарем у власному домі. Ідея, що століттями визріває в народі, знаходить свій вияв у працях поетів, публіцистів, учених, які творять не стільки зміст національної ідеї, як її форму, виражаючи цю ідею у публіцистичних статтях і наукових працях, у яких національна ідея повертається до народу у скристалізованому, чітко окресленому й обґрунтованому вигляді.

Ідеолог українського націоналізму Дмитро Донцов у своїх працях порівнює великий дух людей минулих віків та нікчемний дух людей своєї доби. Він заперечує гуманітарну філософію з її поняттям “толерантності”, “гуманності”, яку несе XIX століття. На його думку це століття

зіпсувало людину. Д. Донцов виділяв два типи народів: народи-пани і народи-плебеї, “лицарі” і “свинопаси” [1, с. 95]. Останніх він називає, користуючись терміном німецького філософа Шпенглера, фелашами. Автор підкреслює, що цей поділ не соціальний, а психологічний.

У праці “Де шукати наших історичних традицій?” Донцов починає розробляти теорію національної еліти, провідної касты. Кожний народ представляє його провідна верства, еліта. Донцов виділяє два типи еліт: плебейський і володарський. Основні проблеми у суспільстві починаються на думку Д. Донцова тоді, “коли володарська верства поступається плебейській, коли володарський тип замінюється типом плебейським, як це, наприклад, сталося в Україні, яка втратила традиції своєї козацької минувшини” [1, с. 140].

На жаль політична еліта сучасної України не є такою про яку впродовж віків мріяли передові уми України. Йдеться про здатність політичної еліти консолідувати зусилля, наприклад, під час світової економічної кризи, вміння знаходити компромісні рішення, поступаючись особистими і партійними інтересами, обстоювати спільну державну позицію в конфліктних ситуаціях (наприклад, в умовах українсько-російського газового конфлікту), під час вирішення важливих питань зовнішньої політики, зокрема щодо вступу до провідних міжнародних організацій. Як влучно зауважив колишній голова Ради національної безпеки та оборони В. Горбулін “Історія міжнародних відносин свідчить, що державам, які знаходяться на стику протилежних геополітичних інтересів, бути нейтральними просто неможливо. Позаблочне існування цих держав було дуже короткочасним і закінчувалося, як правило, насильницькою заміною їхнього статусу ззовні”. [6, с. 29].

Жаль, що наша національна ідея усе ще переобтяжена неоромантизмом, усім тим, що Д. Донцов влучно називав пласким козакофільством. Для нас важливим має бути дух лицарства, дух відваги і дух жертвовної самопосягати, а не примітивні реквізити “покозачення”. Ми не можемо грузнути в позавчорашньому дні. Ми мусимо думати про те, що маємо збудувати модерну новоєвропейську цивілізацію [2, с. 132].

Новітня українська національна ідея не навчилася ще протидіяти фальшивим Східно-європейським та Євроатлантичним міфам. На тлі всеосяжної глобалізації не лише тероризму, а й глобалізації самої боротьби із тероризмом (після трагедії 11 вересня 2001 року) йдеться уже не тільки про глобалізацію страху, але й про глобалізацію лицемірства. Коли в ім'я “боротьби із тероризмом” сильні країни віднаходять собі спільників в особі гіпертерористичних країн [2, с. 130].

З огляду на досвід країн Центральної та Східної Європи можна було б навести велику кількість прикладів безграмотності частини політичної еліти України, що послаблює безпеку нашої держави і, в принципі, може поставити під сумнів існування самої незалежності України. Одним із таких прикладів є посилення деяких представників української еліти на низький рівень підтримки нашим населенням вступу до НАТО. Маючи такого сусіда як Росія, Україні необхідно нарощувати свою могутність, тому що у світі дійсно рахуються головно із сильними. “Без ідейної могутності, могутніми не бувають, зокрема, без національних цілей, національного інтересу, націокультурних цінностей та національних сподівань” [5, с. 160]. Досвід наших сусідів свідчить також про те, що в більшості країн Центральної та Східної Європи було зроблено кардинальні кроки з метою формування нового покоління чиновників. Там колишніх комуністів, не кажучи про комуністичну номенклатуру на керівних посадах у державній службі там уже давно не залишилося.

Піклуючись про власну безпеку, держава розробляє систему гарантування національної безпеки, яку можна визначити як комплекс організаційних структур, засобів і скоординованих дій та заходів для захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Однак і до сьогоднішнього часу існує безліч проблем, які перешкоджають консолідації української нації, є фактором її дестабілізації. Це, зокрема, відцентрові тенденції у розвитку Донбасу, Закарпаття, та Криму. Усім відома поки що не вирішена проблема Севастополя пов'язана з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. Президент В. Ющенко нещодавно заявив, що Україна чітко дотримуватиметься “духу й букви” угоди з РФ щодо розміщення російського ЧФ на

українській території до 2017 року. “Ця договірна база нас не влаштовує, вона не дає Україні жодної вигоди і, по суті, ніякої орендної плати, ніякої компенсації втрат, які несе Крим. Але у нас є угода до 2017 р., духу і букви якої ми зобов’язані дотримуватися,” [8] – сказав український лідер. Отже, базування у Севастополі ЧФ не відповідає інтересам України і питанням національної безпеки держави, а їм суперечить.

Ми мусимо визнати також, що за 18 років незалежності національна ідея поки що не відстояла себе у великих містах України. Здається якраз навпаки, – значною мірою втратила те, що вже мала, наприклад книговидавничу справу, кінематограф тощо. Якщо українська культура не стане потрібною і цікавою нашому українському місту, – то і у світі вона мало кого цікавитиме. Питання дерусифікації урбаністичного середовища, становлення національного мовно-культурного середовища треба ставити на першому місці.

Однією з важливих проблем є впровадження української мови в усі сфери суспільного життя, оскільки вживання і створення умов для розвитку власної мови є ознакою нації. Сучасний процес розширення вживання української мови не завоював ще інтелігенції України, за винятком гуманітаріїв, і не перетворив її у власне українську інтелігенцію. Насамперед це стосується величезної більшості інтелектуалів: промислової еліти, більшості представників природничих і точних наук. Прогнозна оцінка подальшого розвитку подій є невтішною, адже за таких обставин у майбутньому на нас чекає країна корупціонерів і непрофесіоналів – вірних послідовників учорашніх комуністів. Годі й думати, що після цього Україна зможе досягти стандартів ЄС і НАТО стати у повному розумінні цивілізованою країною. Національна ідея за таких обставин не спрацює в повному обсязі, і виникає небезпека розчленування нації за мовною ознакою з наступним розшматуванням країни і приєднанням її денаціоналізованих частин до сусідніх країн.

Отже, сьогочасна українська національна ідея полягає в етнокультурній, етнопсихологічній консолідації нації, утвердженні держави як єдиного чинника, здатного мобілізувати національний ресурс для успішного і сталого поступу української нації.

Висновки. 1. Для української нації впродовж кількох століть головною і найвищою була ідея національного визволення і створення національної держави. Особлива місія національної незнищенності була закладена у неповторності традиційної культури українського народу.

2. Наявність національної ідеї, рівень її усвідомлення народом, енергія, з якою він її здійснює, якраз і визначають головну силу етносу, стадію його оформлення в націю. Тому для нації потрібна ідея, без ідеї нація не витвориться, без неї вона не зможе самоорганізуватися в стійку державу.

3. Українська національна ідея має консолідувати українську етнічну націю. На жаль вона ще не скорила собі міст і не є ідеєю потужного національного урбанізму. Брак широкого національного наступу на міста загрожує вже безпеці самої нації.

4. Національна ідея має визначати підходи щодо завершення процесів українського націєтворення, побудови громадянського суспільства й утвердження України як суб’єкта міжнародних відносин.

Література

1. Донцов Д. *Де шукати наших історичних традицій; Дух нашої давнини.* – К.: МАУП, 2005. – 568 с.
2. Кісь Р. *Фінал третього Риму. Остеронь Азіопи.* – Львів: Літопис, 2007. – 506 с.
3. Нельга О. *Теорія етносу.* – К: Наукова думка, 1997. – 292 с.
4. Павлюк С. *Національна ідея // Мала енциклопедія українського народознавства / За редакцією С. Павлюка.* – Львів, Ін-т народознавства НАНУ, 2007. – С. 378–379.
5. Пасічник В. *Національна ідея в контексті українсько-російських відносин.* – Львів: СПОЛОМ, 2007. – 206 с.
6. *Україна і світ: проблеми та перспективи міжнародних відносин.* К., 2003. С. 29–34.

7. Фурманюк В. Про деякі аспекти становлення національної ідеї // Наука, Релігія, Суспільство. – 2007. – № 3. – С. 77–82.
8. <http://dialogs.org.ua>

УДК 336

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС У СТРУКТУРІ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

М. Микитюк

канд. юрид. наук

Львівський університет бізнесу та права

В.О. Іваха

ГУ МВСУ у Львівській області

В статі розглянуто адміністративний примус у структурі владних повноважень Державної автомобільної інспекції

Ключові слова: адміністративний примус, владні повноваження, державна автомобільна інспекція

В статье рассмотрено административное принуждение в структуре властных полномочий Государственной автомобильной инспекции

Ключевые слова: административное принуждение, властные полномочия, государственная автомобильная инспекция

Постановка проблеми. Владні відносини мають свою структуру. При цьому основними компонентами влади є її суб'єкт, об'єкт, засоби (ресурси) і процес, що призводить до руху всі її елементи. Розглянувши в попередніх підрозділах повноваження суб'єкта владних повноважень – Державтоінспекції, в цьому підрозділі ми висвітлимо засоби влади, що використовуються Державтоінспекцією.

Таким чином, адміністративний примус як різновид державного примусу виступає складовою частиною адміністративно-владних відносин – одним з універсальних засобів і методів влади. Зауважимо, адміністративний примус, в свою чергу, включає в себе різні за змістом, призначенням і характером впливу примусові заходи. Адміністративний примус реалізується в процесі здійснення владно-розпорядчої діяльності органів держави, як правило, по відношенню до осіб, не пов'язаних службовими відносинами з органом, що здійснює примус, і є проявом державно-владного характеру повноважень цих органів. Як важливий правовий засіб захисту суспільних відносин від протиправних дій, він направлений передовсім на забезпечення виконання нормативних актів, що регулюють суспільний порядок і безпеку, різні форми власності, здоров'я громадян та ін.

Адміністративний примус характеризується всіма соціально-правовими рисами, притаманними державному примусу, і водночас має власні ознаки. Зокрема, він відрізняється від інших видів державного примусу тим, що не зводиться лише до застосування санкцій за вчинені протиправні дії, а має значно ширший діапазон застосування.

Виклад основного матеріалу. Державний примус – це психологічний або фізичний вплив державних органів (посадових осіб) на певних осіб з метою спонукати, примусити їх виконувати правові норми. Він виступає у двох формах: судовий і адміністративний. Використовують засоби й громадського примусу, які не є державними.